

© IUS SOFTWARE, 2015. Vse pravice pridržane.

Brez predhodnega pisnega dovoljenja IUS SOFTWARE so prepovedani reproduciranje, distribuiranje, dajanje v najem, dajanje na voljo javnosti (internet) in druge oblike javne priobčitve, predelava ali vsaka druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnemkoli obsegu ali postopku, vključno s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranitvijo v elektronski obliki. Odstranitev tega podatka je kazniva.

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

34.096(497.4)"2011/2015"

AVBELJ, Matej

Nepravna država : zapisi o zadevi Patria : (2011-2015) / Matej Avbelj.
– 1. natis. – Ljubljana : IUS Software, GV Založba, 2015

ISBN 978-961-247-311-2

279852288

dr. Matej Avbelj

NEPRAVNA DRŽAVA

*Zapisi o zadevi Patria
(2011–2015)*

IUS SOFTWARE®

Ljubljana 2015

Strokovno, učinkovito in neodvisno sodstvo je temelj delovanja pravne države. Kršitve in nespoštovanje ustavnih norm tudi pri najvišjih sodiščih in neprevzemanje odgovornosti za to se v sodobnih demokratičnih pravnih državah ne smejo dogajati. Visoki pravni standardi, ki jih je v obravnavani sodbi postavilo Ustavno sodišče, so že dolgo del demokratične Evrope, ki temelji na vrednotah pravne države in spoštovanja človekovih pravic, kamor spada ne le načelo zakonitosti, ampak tudi pravica do pravičnega in nepristranskega sojenja, zapisana v Listini EU o temeljnih pravicah.

Zato naj knjiga zlasti mlajše generacije pravnikov opomni in opogumi, vsem pa naj bo v premislek, kakšnih sodb v demokratični pravni državi ne bi smelo biti. Sodnika vežejo ustava in zakoni, vedno pa mora imeti pred očmi tudi pravičnost. In kot pravi latinski rek: *Iudex habere debet duas sales: salem sapientiae, ne sit insipidus, et salem conscientiae, ne sit diabolus* – sodnik mora imeti dve vrsti soli: sol modrosti, da ni nespameten, in sol vesti, da ni hudič.

prof. dr. Verica Trstenjak
Univerza na Dunaju in Inštitut Maxa Plancka v Luxembourg

Spremna beseda

Pred vami je knjiga o zadevi Patria. To ni znanstvena monografija niti ni gola žurnalistična publicistika. Gre za zbir 28 izrazito normativnih, tu in tam slogovno zaznamovanih, polemičnih pravnih besedil, s katerimi sem se med letoma 2011 in 2015 kot univerzitetni učitelj prava odzival na (ne)dogajanja v zadevi Patria. Ta besedila so bila večinoma objavljena kot kolumne na portalu IUS-INFO, kot prispevki v Pravni praksi, nekatera pa tudi v slovenskih dnevnikih in tednikih: v Večeru, Slovenskem času in Demokraciji. Vsem tem medijem gre dvojna zahvala: prvič zato, ker so me povabili k pisanju, in drugič, ker so mi dovolili izdati že objavljena besedila še v knjigi.

O zadevi Patria sem pisal, kot bo kritični bralec lahko hitro opazil, iz notranje prisile in na dušek. Notranja prisila in ustvarjalni nemir pa nista izhajala, kot je marsikdo bil in bo morda ostal prepričan, iz politične afinitete do konkretnega obtoženca v tej zadevi. Nikakor. Šlo je za pisanje, ki je bilo utemeljeno v neveri, včasih pa kar v brezupu, ker so tovrstni procesi v Sloveniji sploh mogoči. Pa ne le mogoči; temveč da dobijo nadvse materialen, pravnomočen značaj; da lomastijo po civilizacijskih pridobitvah pravne države in od volitev do volitev izkrivljajo volilne preference volivcev ter s tem demokracijo samo. In še več, da se vse to dogaja v pravnem epistemološkem monopolu ob splošnem prikimavanju ali pa kar orkestriranju prevladujočega dela medijskega prostora.

Posredno in neposredno podpirati pravno dogajanje v zadevi Patria je bila večletna slovenska normalnost. Je bila slovenska realnost. Vsi tisti, preredki, ki smo, vsak iz svojih razlogov in z raz-

ličnimi argumenti, s strokovnega obrobja sporočali svoje kritike, smo bili v tem kontekstu, v tej objektivni stvarnosti prav tam: na robu in zato obrobneži, politično pristranski pravniki, celo plačanci in nestrokovnjaki. No ja, tisti, ki so svoje kritike izrazili na ulici, so jo odnesli še slabše: bili so označeni za zametek drhali. Pritisk epistemološkega pravnega monopola ter medijske scene, da o slovenski politični konstelaciji niti ne govorim, je bil tako velik, da sem se večkrat, sicer sam pri sebi, a na glas, vprašal, ali vendarle ni vse res: da smo torej obrobneži, nestrokovnjaki, politikanti in da je proces, v katerem je bilo kaznivo dejanje storjeno na abstrakten način, vendarle nekaj povsem normalnega, sodbe z ukrivljenim, v pravni latovščini utopljenim jezikom, pa utemeljene.

Ta epistemološki monopol sta prerezali dve performativni izjavi. Ena je bila tista v ločenem mnenju ustavnega sodnika Zobca, ki je tako jasno, tako elokventno, tako plastično ubeseditil prav tisto, iz česar se je napajal moj notranji nemir, ki me je gnal k ostri kritiki tega procesa: *»V naši državi (kot povesod v normalnem in civiliziranem svetu) se ne sme zgoditi, da bi bil kdorkoli obsojen za abstraktno storjeno dejanje. Pri nas je človek lahko obsojen samo za svoje dejansko ravnanje. To je nekaj tako samoumevnega [...]«* Res je, to je nekaj tako samoumevnega, a se v opisanih razmerah ne bi izpolnilo, če se ne bi hkrati v javni sferi oglasil tudi nekdanji ustavni sodnik mag. Matevž Krivic. On je bil tisti, ki je trdo vezano medijsko in strokovno dimno zaveso okoli zadeve Patria dokončno pretrgal. Zaradi njegove jasne, samodeklarirane politične nenaklonjenosti obtožencem v zadevi so njegove kritike zadeve Patria, hočeš nočeš, prodrle tudi v specifično slovensko neuravnotežen medijski prostor. Z vključitvijo mag. Krivica v javno razpravo, z istovrstnimi kritičnimi argumenti, kot so jih navajali tisti, ki so zaradi svoje kritike procesa veljali za politično pristranske, je kritika dokončno izgubila svoj od zunaj pripisan politični značaj in so ji lahko prisluhnili tudi tisti, ki ji zaradi svoje vrednostne ali ožje politične usmerjenosti sicer ne bi.

Družbena konstrukcija pravnega konteksta okoli procesa Patria se je tako postopoma, a nezadržno začela razkrajati. Kljub temu pa so pravne institucije, sodišča, vztrajala pri svojem in proces vodila in pripeljala do konca ob nenehni kršitvi ustavnega načela zakonitosti v kazenskem pravu, kot je slednjič vendarle ugotovilo Ustavno sodišče. Neustavnost procesa Patria je bila tako ugotovljena in to dobesedno objektivno: s popolnim intersubjektivnim soglasjem odločujočih ustavnih sodnikov, ki so bili za to pristojni. S tem je proces dobil svoj neizpodbiten pravni značaj, izoliran od političnih peripetij, ki so ga in ga bodo še obkrožale. Z distanco, ko bo politični naboj procesa dokončno usahnil, bodo ostali le judikati in sodniki, ki so glasovali zanje ali proti njim. Ta čas zdaj prihaja in z njim se mora začeti zares vsestranska, poglobljena razprava o Patrii. Razprava, namen katere mora biti en sam: preprečiti, da bi se kdaj v prihodnje zoper kogarkoli na hrbtu pravosodja ali ob njegovi asistenci vodili procesi, ki jih je daleč najbolje opisal Franz Kafka.

To je prvenstveni razlog, zaradi katerega svoja pisanja o Patrii, ki so spontano nastajala v zadnjih štirih letih in ki, nehote, tvorijo koherentno miselno celoto, zaokrožam v to knjigo in jih pošiljam v slovenski javni prostor. Tokrat ne s pripisom, vzemi ali pusti, temveč: vzemi in raztrgaj, polemiziraj, pritrjuj ali dopolnuj! Želim torej spodbuditi javno razpravo v najrazličnejših epistemoloških skupnostih, od laične javnosti do strokovnih krogov, med institucionalnimi akterji in predvsem v študentski srenji. Ta je tista, ki bo čez nekaj let, pravzaprav prav kmalu, ustvarjala slovensko stvarnost na način, ki bo, saj mora biti, boljši od preteklega in obstoječega. Zadeva Patria je odlična študija primera, lakmusov test slovenske demokratične in pravne države, vloge sodišč: rednih in Ustavnega, posameznih sodnikov in strokovne, akademske pravne javnosti. Zato spada neposredno v učne načrte univerzitetnih predmetov, ki se kakorkoli dotikajo ustavnega prava v najširšem pomenu.

Sklepno sporočilo, ki po mojem prepričanju veje iz te knjige, pa je tole: ko gre za očitno nezakonitost, eklatantne kršitve ustave, pa

čeprav zoper nekoga, ki nam je še tako mrzek, se je treba oglasiti in z močjo argumentov v polju javnega zagotoviti, da se vzpostavi, kar je prav, in se prepreči nepravna država. Pravna država je v interesu nas vseh, ne glede na množstvo naših in vaših najrazličnejših vrednostnih prepričanj. Ko se načela pravne države izvajajo selektivno, sem na vrsti zdaj jaz, jutri ti. In na koncu ne ostane nihče več: razen nepravna, zlorab, oblastne samovolje in, seveda, tistih, ki so, kot je zapisal Havel, pripravljeni danes, jutri in pojutrišnjem izvajati vsa ta umazana poslanstva, vse v lastni dobri veri in prepričanju, »da njihovo umazano delo na vsakem koraku služi reševanju nečesa ali pa vsaj preprečevanju, da bi jih zamenjali še slabši ljudje«.

Vsebina

Ubi Patria, ibi Victoria.....	13
Največja laž?.....	17
Proces	20
Patria je politični proces.....	23
Usodna odsotnost 'Zahodne' Slovenije.....	26
Mladopravniki za pravno državo	29
Pravnomočna Patria	32
(Vodo)tesnost slovenske pravniške stroke.....	36
Domneva normalne države	40
Ozadje procesa Patria.....	43
Pravni razpad procesa Patria	46
Zadeva Patria - (Ne)pravo v kontekstu.....	49
Demokracija po slovensko	71
Brezizhodni položaji	75
Volitve za prihodnost?	79
Mandat	83
Objektivna stvarnost.....	86
Socialistični pravni cement	89

Kakšna država pa smo?	93
Bolna država.....	97
Vrhovno sodišče in Patria	100
Sodbe si pišemo sami	104
O stolpu v Pisi.....	109
Lov na race in izločanje ustavnih sodnikov	113
Žvižganje rakom	116
Ustavno sodišče in Patria.....	123
Kleine, aber nette Gesellschaft.....	127
Zadeva Patria: kontekst brez prava.....	131